

<https://doi.org/10.18778/0867-5856.24.1.07>

Małgorzata Durydiwka

mdurydiw@uw.edu.pl

Katarzyna Duda-Gromada

kduda@uw.edu.pl

Uniwersytet Warszawski

Zakład Geografii Turyzmu i Rekreacji

WPŁYW TURYSTYKI NA ROZWÓJ PRZESTRZENNY MIEJSCOWOŚCI NADMORSKICH. WYBRANE ASPEKTY

Zarys treści: W artykule przedstawiono główne trendy rozwoju miejscowości nadmorskich na świecie oraz w Polsce. Szczególną uwagę zwrócono na przestrzenne aspekty tego rozwoju. Na podstawie zróżnicowania morfologicznego miejscowości nadmorskich w Polsce można wyróżnić dwie formy tych miejscowości: ośrodki o wyraźnie heterogenicznej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w których obiekty (obszary) o turystycznym wykorzystaniu sąsiadują z innymi obiektami (obszarami), oraz ośrodki o heterogenicznej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w których mamy do czynienia z pewną punktową lub przestrzenną izolacją funkcji turystycznej.

Słowa kluczowe: miejscowości nadmorskie, rozwój przestrzenny, funkcja turystyczna, zagospodarowanie turystyczne.

1. WPROWADZENIE

Wybrzeże Bałtyku – to niewątpliwie jeden z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce. Dzięki szerokim piaszczystym plażom, wałom wydmyowym oraz lasom, ciągnącym się na zapleczu wydmy, już pod koniec XIX w. był to region odwiedzany przez turystów. W wyniku rozwoju funkcji turystycznej miejscowości nadmorskich zmieniały się nie tylko ich funkcje społeczno-gospodarcze, ale następował także rozwój przestrzenny. Liczne badania wskazują na kilkietapowy rozwój miejscowości powodujący zagospodarowanie coraz bardziej oddalonych od wybrzeża terenów. Natomiast w ostatnich latach obserwowane jest pojawienie się elementów zagospodarowania turystycznego, głównie dużych obiektów noclegowych, w pierwszej linii od brzegu. Zatem zagospodarowanie turystyczne wchodzi na tereny cenne przyrodniczo w pasie nadmorskim – na utrwalone wydmy i piaski wydmyowe. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie głównych kierunków rozwoju turystycznego miejscowości nadmorskich w Polsce (na wybranych przykładach), ze szczególnym uwzględnieniem współczesnych procesów wpływających na kształtowanie przestrzeni turystycznej tych miejscowości.

2. CECHY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIEJSCOWOŚCI NADMORSKICH NA ŚWIECIE

Turystyka jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym, wywołującym różnorakie następstwa zarówno o charakterze przyrodniczym, gospodarczym, społecznym, kulturowym, jak i przestrzennym. Czynnikiem przemian przestrzennych jest przede wszystkim proces zagospodarowania turystycznego, którego celem jest przystosowywanie przestrzeni na potrzeby ruchu turystycznego. Intensywny proces zagospodarowywania turystycznego poszczególnych obszarów dla masowego ruchu turystycznego, trwający na świecie od lat 50. XX w., przyczynił się do zmian przestrzennych wielu miejscowości (MIKA 2007, s. 458). Te przemiany szczególnie wyraźnie są widoczne na przykładzie miejscowości nadmorskich, zwłaszcza mniejszych, które ze względu na duże zagęszczenie urządzeń turystycznych są bardziej narażone na wszelkiego rodzaju przekształcenia (WARSZYŃSKA, JACKOWSKI 1978).

Na ogół nadmorskie miejscowości turystyczne powstawały w miejscach, gdzie wcześniej istniały wsie rybackie lub niewielkie miasta portowe, a głównym elementem zagospodarowania turystycznego było molo oraz plaża i kąpielisko, w których pobliżu, zwykle wzdłuż promenady nadmorskiej, budowano ho-

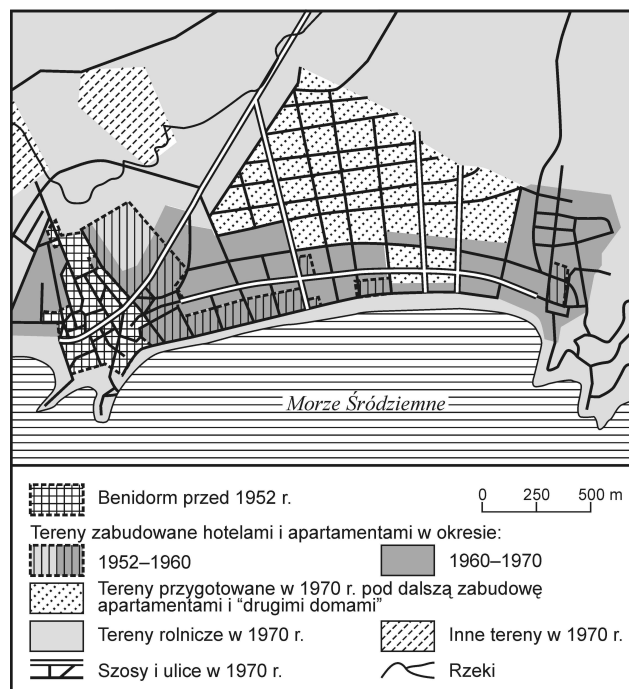
tele i pensjonaty oraz baza gastronomiczna. W sąsiedztwie bazy noclegowej lokalizowane były parki z licznymi altanami i fontannami. Pod koniec XIX w. coraz częściej powstawały obiekty sportowo-rekreacyjne (np. korty tenisowe), a w większych miejscowościach – tory wyścigów konnych, pola golfowe, sale koncertowe czy teatry (KOWALCZYK, DEREK 2010). W XIX w. najwięcej miejscowości nadmorskich przekształciło się w ośrodki turystyczne w takich krajach, jak: Wielka Brytania (np. Brighton, Blackpool, Scarborough), Francja (np. Cannes, Menton, Trouville), Niemcy (Heiligendamm, Kühlungsborn, Heringsdorf) i Włochy (np. Rimini, San Remo). Cechą XIX-wiecznych nadmorskich kurortów turystycznych był – jak podają A. KOWALCZYK i M. DEREK (2010) – podobny układ przestrzenno-funkcyjny oraz podobny styl architektoniczny wznoszonych prywatnych rezydencji, hoteli i budynków użyteczności publicznej.

Jednakże najbardziej intensywny proces rozwoju funkcji turystycznej, a tym samym przekształceń przestrzennych w miejscowościach nadmorskich obserwowano w latach 1950–1980, głównie w wyniku rosnących zasobów czasu wolnego oraz rozwoju motoryzacji. Basen Morza Śródziemnego, a zwłaszcza wybrzeża Francji, Włoch i Hiszpanii, był wówczas najszybciej rozwijającym się regionem turystycznym na świecie (KUREK 2007), a za typowe nadmorskie kurorty turystyczne, które wówczas się wykształciły można uznać m.in.: Port-Camargue, La Grande-Motte i La Cap d'Agde we Francji, Benidorm, Torremolinos i Marbella w Hiszpanii oraz Positano czy Bibione we Włoszech. Jest to też okres intensywnego zagospodarowywania turystycznego wybrzeża w innych regionach świata, zwłaszcza na Hawajach i Karaibach (często w postaci tzw. wiosek wakacyjnych). W niektórych krajach nowo powstające ośrodki przyjmowały charakter turystycznych enklaw (np. Hurghada i Al Gouna w Egipcie).

W zagospodarowaniu turystycznym terenów nadmorskich okres ten często odznaczał się powstaniem terenów zurbanizowanych ciągnących się wąskim pasem wzdłuż wybrzeża oraz wprowadzeniem chaosu w zabudowie (Cazes i in. 1993, cyt. za: KOWALCZYK, DEREK 2010), czego przykładem jest m.in. linearna zabudowa ciągnąca się na długości niemal 100 km na Costa del Sol w Andaluzji czy też w Langwedocji-Roussillon.

Głównym kryterium kolejności zagospodarowywania przestrzennego miejscowości nadmorskich była renta gruntowa (renta położenia). Świadczą o tym wyniki analizy rozwoju przestrzennego poszczególnych kurortów nadmorskich. Zwykle wyróżnia się kilka etapów rozwoju przestrzennego miejscowości, charakteryzujących się zagospodarowywaniem coraz bardziej oddalonych od wybrzeża terenów. Dobrym tego przykładem jest m.in. hiszpańskie Benidorm (rys. 1),

w którym pierwsze obiekty noclegowe zaczęto wznosić w połowie lat 50. XX w., a boom inwestycyjny przypadł na lata 1967–1973, kiedy to w bezpośrednim sąsiedztwie plaży wybudowano liczące często po kilkanaście-kilkadziesiąt pięter hotele oraz apartamentowce (KOWALCZYK, DEREK 2010).

Rys. 1. Zagospodarowanie turystyczne Benidormu (Hiszpania) w 1970 r.

Źródło: A. KOWALCZYK, M. DEREK (2010, s. 74)

Jak podają A. KOWALCZYK i M. DEREK (2010), większość nadmorskich ośrodków turystycznych, których powstanie jest datowane na lata 50. i 60. XX w., rozwijało się bez wcześniej przyjętego planu zagospodarowania przestrzennego. Miało to dość istotny wpływ na przekształcenia krajobrazu nadmorskiego, co przejawiało się przede wszystkim w postępującej zabudowie stref nadbrzeżnych z reguły kosztem powierzchni zajętych przez lasy. Co więcej, rozwój budownictwa turystycznego w strefie przybrzeżnej doprowadził w wielu przypadkach do niemal całkowitego odizolowania morza od przyległych terenów, dla których wcześniej stanowiło charakterystyczny element krajobrazu (WARZYŃSKA, JACKOWSKI 1978). Powstawały w ten sposób zurbanizowane kurorty nadmorskie z charakterystyczną wysoką zabudową hotelową (np. Benidorm i Torremolinos w Hiszpanii), które w literaturze przedmiotu są dość obrazowo określane mianem „murów na wybrzeżach” (franc. *murailles littorals*) lub „kąpieliskiem Manhattan” (franc. *Manhattan balnéaire*).

Intensywny rozwój turystyki na terenach nadmorskich w latach 90. XX w. i w pierwszych latach XXI stał

Fot. 1. Hotel na terenie Parku Narodowego Wydmy Corralejo (Fuerteventura, Hiszpania)

Źródło: www.riu.com/es/Paises/espana/fuerteventura/clubhotel-riu-oliva-beach-resort/index.jsp (25.03.2012)

Fot. 2. Zatłoczona plaża we Władysławowie podczas tzw. długiego weekendu w czerwcu 2006 r.

Źródło: fot. M. Durydiwka

się przyczyną dalszej ekspansji elementów zagospodarowania turystycznego. Często była to ekspansja na tereny cenne przyrodniczo, zwłaszcza na wydmy i piaski wydmore, czego przykładem jest m.in. wybudowanie dwóch dużych hoteli na wydmach Corralejo na Fuertaventura (fot. 1).

3. WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIEJSCOWOŚCI NADMORSKICH W POLSCE

Miejscowości nadmorskie odgrywają bardzo ważną rolę w rozwoju turystyki w Polsce. Zresztą Wybrzeże Bałtyku jest jednym z najbardziej atrakcyjnych regionów turystycznych w Polsce. Jednocześnie jest to region charakteryzujący się największą intensywnością wykorzystania terenu do celów wypoczynkowych oraz największym skupieniem wczasowiczów na jednostkę powierzchni. Dotyczy to zwłaszcza pasa plaży, na którym – jak podają T. LIJEWSKI, B. MIKUŁOWSKI i J. WYRZYKOWSKI (2002, s. 273) – w słoneczny dzień gęstość wypoczywających często przekracza 1 tys. osób na 1 ha (fot. 2). Jest to zatem gęstość porównywalna do gęstości zaludnienia w wielkomiejskich, wielopiętrowych osiedlach mieszkaniowych. Potwierdzają to badania bezpośredniego pomiaru wypoczywających na plaży w Rowach, przeprowadzone 11 i 13 lipca 2005 r. przez I. JAŻEWICZ (2006). W tych dniach odnotowano około 3,5 tys. wypoczywających.

O popularności regionów nadmorskich mogą też świadczyć wartości wskaźników Baretje'a i Deferta oraz Schneidera. W 2012 r. dla gminy Władysławowo wynosiły one odpowiednio 738,7 miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców i 9375,4 korzystających z noclegów na 1000 ludności, natomiast dla gminy Jastarnia – 1238,4 oraz 17 462,2 (www.stat.gov.pl).

Pierwsze kąpieliska nadmorskie zaczęły się wykształcać w Polsce dość wcześnie. Już od końca XVI w. zaczął rozwijać się Sopot, w XVIII w. – Kołobrzeg, a w XIX w. – Świnoujście, Międzyzdroje, Krynica Morska czy Dziwnów. Jednak w większości miejscowości nadmorskich w Polsce funkcja turystyczna rozwinęła się w okresie międzywojennym w postaci tzw. letnisk lub uzdrowisk (np. Jastarnia, Władysławowo, Chałupy, Rewal), a w niektórych dopiero w okresie powojennym (np. Mielno, Rowy, Dąbki). Można zatem – w zależności od czasu pełnienia funkcji turystycznej – wyróżnić trzy grupy ośrodków turystycznych położonych nad morzem (DZIEGIEĆ 1991):

- ośrodki o długim, ponad 150-letnim stażu turystycznym;
- ośrodki, w których funkcja turystyczna wykształciła się w okresie międzywojennym, a więc o ponad 70-letniej tradycji;
- ośrodki nowe, które wykształciły się po wojnie.

Na rozwój funkcji turystycznej miejscowości nadmorskich w Polsce wpłynęły trzy zasadnicze czynniki. Po pierwsze, atrakcyjne piaszczyste wybrzeże z charakterystycznymi wałami wydmorenymi oraz pasmem lasu ciągnącym się na ich zapleczu. Taki typ wybrzeża na tak długim odcinku (ok. 500 km) występuje bowiem tylko w niewielu krajach Europy (LIJEWSKI, MIKUŁOWSKI, WYRZYKOWSKI 2002). Po drugie, bodźcowy klimat, często moderowany przez zwarte obszary leśne, który działa hartująco na organizm człowieka oraz wpływa korzystnie na czynności układu oddechowego i układu krążenia. Dodatkowym atutem jest duża zawartość jodu oraz ozonu w powietrzu. Po trzecie, występowanie źródeł wód mineralnych (głównie chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe) oraz torfów leczniczych, czyli tzw. borowin, których odkrycie wpłynęło znacznie na rozwój funkcji uzdrowiskowych (m.in. takich miejscowości, jak: Kołobrzeg, Dziwnów, Ustka).

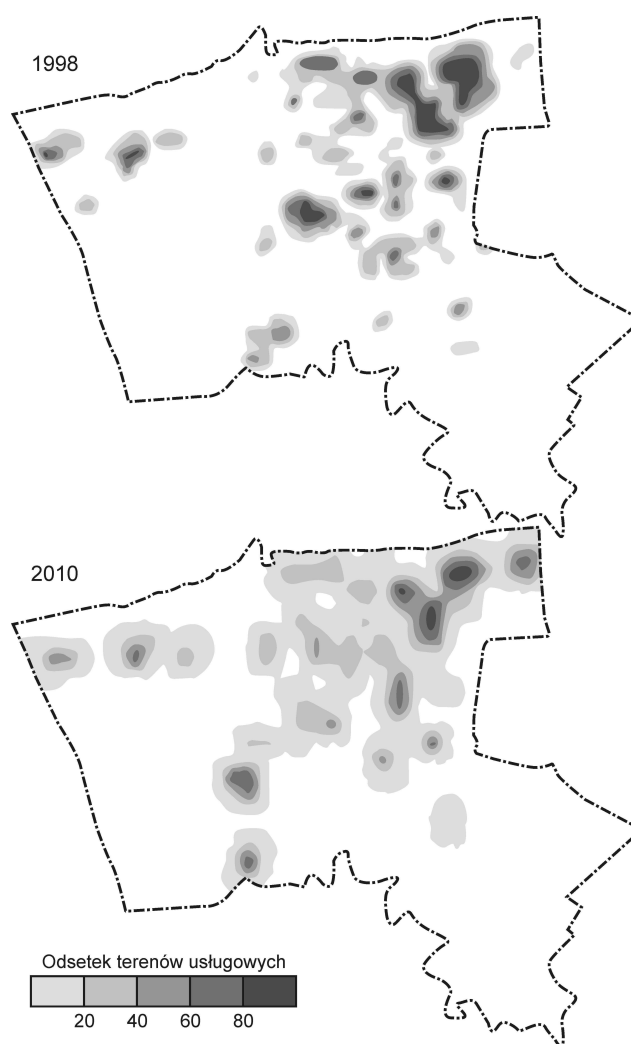
Nadmorskie miejscowości turystyczne w Polsce wykształciły się głównie w wyniku ewolucyjnych

przekształceń istniejących wcześniej osiedli. S. LISZEWSKI (2002) wyróżnił trzy fazy rozwoju tych miejscowości. Pierwsza z nich jest związana z napływem ludności z zewnątrz w celach wypoczynkowych, ale w gospodarce miejscowości nadal dominującą rolę odgrywają dawne zajęcia (rybactwo, rolnictwo). Oznacza to, że w tym okresie rozwoju miejscowości nadmorskiej praktycznie brak było jakichkolwiek inwestycji w zagospodarowanie turystyczne. Druga faza przekształceń jest związana ze zmianą podstaw ekonomicznych miejscowości, która w wyniku napływu coraz większej liczby turystów przekształca się z miejscowości rybackiej lub rolniczej w miejscowość, w której coraz większego znaczenia w strukturze zatrudnienia oraz dochodach ludności nabiera obsługa ruchu turystycznego. W tej fazie pojawiają się też pierwsze inwestycje proturystyczne, które zaznaczają obecność funkcji turystycznej w morfologii miejscowości. Natomiast faza trzecia łączy się ze wzrostem zamożności stałych mieszkańców, którzy coraz bardziej inwestują w rozbudowę obiektów służących turystom. Proces ten często przyciąga też inwestorów z zewnątrz. Pojawiają się coraz częściej duże obiekty turystyczne, które powodują trwałe przekształcenia w morfologii miejscowości. Przykładem może być wieś Rowy, która zaczęła rozwijać się w okresie powojennym. Jednak proces zagospodarowywania miejscowości na potrzeby ruchu turystycznego nabrał dużego tempa w ostatnim dwudziestolecu i obecnie jest jednym z bardziej dynamicznych w gminach nadmorskich Pomorza Środkowego. Dowodem może być fakt, iż w latach 1991–2007 w miejscowości Rowy wydano 189 pozwoleń na budowę domów letniskowych i budynków mieszkalnych (RYDZ, JAŻEWICZ 2009).

Rozwój funkcji turystycznej w miejscowościach nadmorskich ma zatem istotny wpływ na ich rozwój przestrzenny. E. DZIEGIEĆ (1995) zwraca uwagę na kilka zasadniczych aspektów przemian przestrzennych. Po pierwsze, wiążą się one ze zmianą kubatury i fizjonomii budynków mieszkalnych, które są przystosowywane do przyjęcia turystów. Szczególnie wyraźnie proces ten był obserwowany w miejscowościach na Półwyspie Helskim, gdzie przy zachowaniu tradycyjnych siedlisk wiejskich budowane były nowe, stylizowane, a czasami obce fizjonomicznie obiekty noclegowe (LISZEWSKI 2002). Cechą charakterystyczną rozwoju turystycznego miejscowości nadmorskich w Polsce było też powstawanie ośrodków wczasowych (zwłaszcza w latach 1960–1980) będących własnością zakładów pracy lub Funduszu Wczasów Pracowniczych. Były to z reguły duże kubaturowo obiekty lub zespoły domków kempingowych, nierzadko lokalizowane w pewnym oddaleniu od centralnej części miejscowości, tworząc swoiste enklawy.

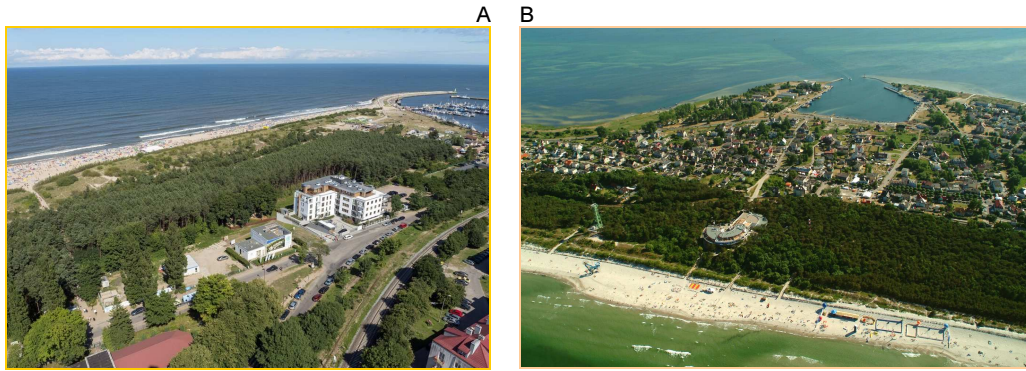
Po drugie, przemiany przestrzenne związane z rozwojem osadnictwa turystycznego często są połą-

zione z rozbudową istniejących układów przestrzennych lub z powstaniem nowych dzielnic i miejscowości o charakterystycznych układach przestrzennych. Jak wykazują wyniki analiz map przedwojennych, większość ówczesnych wiosek miała charakter rybacki i rolniczy, natomiast miejscowości turystycznych było niewiele (ŁABUZ 2002). Na przykład w 1915 r. w Mielnie praktycznie nie było obiektów przeznaczonych dla turystów, a obecnie jest to jedna z najbardziej znanych nadmorskich miejscowości turystycznych w Polsce. Kolejnym przykładem może być miejscowość Ustka. Jak podaje W. SZYMAŃSKA (2012), dla rozwoju Ustki bardzo ważne są tereny związane z funkcją turystyczną. Zainwestowanie w trwałą zabudowę turystyczną jest w przestrzeni miasta zróżnicowane. W 2010 r. istniało tutaj 40 turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania (bez kwater prywatnych), wśród których najliczniejsze były ośrodki wczasowe (15) i hotele (14). Obiekty turystyczne skoncentrowane są głównie w jednostkach Ustka Wczasowa

Rys. 4. Rozmieszczenie terenów usługowych w Ustce w roku 1998 i 2010

Źródło: W. SZYMAŃSKA (2012, s. 227)

Fot. 3. Położenie kompleksu apartamentowo-hotelowego Gwiazda Morza we Władysławowie (A) i Domu Zdrojowego Jastarnia w Jastarni (B)

Źródło: www.twojdomnadbałtykiem.pl, www.zdrojowy.com.pl

Fot. 4. Położenie willi Ibiza (A) i Apartamentów Jeanette (B) w Rowach

Źródło: www.noclegi.pewniaki.pl, www.apartamentyjeanette.pl

Fot. 5. Nielegalne usypywanie plaży na kempingu Polaris w 2007 r. (A) i sztucznie dosypana plaża na kempingu Solar w 2009 r. (B) w Chałupach

Źródło: J.M. WĘŚLAWSKI i in. (2011, s. 18 i 26)

Fot. 6. Powiększenie powierzchni kempingu Solar w Chałupach poprzez dosypywanie plaży

Źródło: J.M. WĘŚLAWSKI i in. (2011, s. 42)

Wschodnia i Stara Ustka. Oprócz rozwoju zagospodarowania turystycznego miejscowości i postępującej zabudowy, warto zwrócić uwagę na udział terenów usługowych (rys. 2), które są pochodną funkcji turystycznej miasta (SZYMAŃSKA 2012). W 1998 r. tereny usługowe usytuowane były wyspowo i ściśle związane z obszarami o charakterze turystycznym, które znajdowały się na bezpośrednim zapleczu plaży, głównie w części wschodniej. W kolejnych latach następowała ekspansja terenów usługowych, zwiększając swój zasięg, jednak pozostając w podobnym rozplanowaniu. Na obszarach pełniących przede wszystkim funkcję turystyczną tereny usługowe związane są głównie z działalnością hotelową i gastronomiczną. Taka sytuacja występuje w jednostkach Ustka Wczasowa Wschodnia i Ustka Wczasowa Zachodnia.

Po trzecie zaś, przemiany przestrzenne miejscowości nadmorskich wiążą się z wykształceniem nowej, turystyczno-rekreacyjnej formy użytkowania terenu. Przykładem tego są wyraźnie turystyczne fragmenty (dzielnice) miejscowości nadmorskich, jak np. Hallerowo we Władysławowie. Ich powstanie często jest wynikiem przejmowania na ten cel terenów leśnych lub rolniczych. Obecnie na wielu obszarach nadmorskich (np. na Mierzei Helskiej, na Mierzei Wiślanej czy w gminie Władysławowo) powierzchnia zainwestowania znacznie przekroczyła dopuszczalną pojemność, co dodatkowo skutkuje faktem, że elementy zagospodarowania turystycznego coraz częściej są lokalizowane na wydmach i równinach nadzatokowych (KISTOWSKI, KORWEL-LEJKOWSKA 2005). Przykładem tego jest m.in. budowa kompleksu apartamentowo-hotelowego Gwiazda Morza we Władysławowie (Hallerowo) (fot. 3A), Dom Zdrojowy Jastarnia (fot. 3B), kompleks apartamentowców Playa Baltis w Międzyzdrojach oraz składający się z 12 budynków kompleks Baltic Park w Świnoujściu. Obiekty te najczęściej charakteryzują się dużymi rozmiarami, wysokim standardem wykończenia oraz wyposażenia i są zlokalizowane w pasie utrwalonych wydym oraz w bezpośrednim otoczeniu kompleksu leśnego.

W mniejszych miejscowościach również powstają obiekty noclegowe w bardzo bliskiej odległości od morza, ale są z reguły mniejsze i o niższym standardzie. Przykładami takich obiektów mogą być Willa Ibiza (fot. 4C) oraz Apartamenty Jeanette (fot. 4D) w Rowach, położone w pasie piasków wydymowych i w bezpośrednim otoczeniu lasu sosnowego.

Nieco inna sytuacja ma miejsce na Półwyspie Helskim. Jest to obszar wyjątkowy pod względem przyrodniczym i w związku z tym charakteryzujący się wysoką atrakcyjnością turystyczną. Jak wspomniano wcześniej, wielkość ruchu turystycznego w sezonie letnim jest bardzo wysoka, co często skutkuje niekontrolowaną i ekspansywną rozbudową bazy turystycznej. Tylko w okresie od listopada 2003 r. do sierpnia

2004 r. na Mierzei Helskiej wydano 94 decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, wśród których zwłaszcza w Chałupach, Jastarni i Juracie przeważały decyzje zezwalające na zabudowę i zagospodarowanie turystyczne (KISTOWSKI, KORWEL-LEJKOWSKA 2005).

Niestety, na Półwyspie Helskim coraz częściej obserwowane są działania prowadzące do rozbudowy infrastruktury turystycznej, które są niezgodne z obowiązującymi przepisami i są przyczyną zagrożeń dla środowiska przyrodniczego. Przykładem takich działań jest m.in. usypywanie ziemi i piasku w obrębie pól namiotowych i kempingów położonych od strony Zatoki Puckiej w celu ich powiększenia lub usypania (ewentualnie powiększenia) plaży (rys. 5-6). Przy czym piasek jest wydobywany z zagrożonego erozją brzegu od strony otwartego morza i przenoszony na objęte ochroną podmokłe słone łąki, szuwały i trzcinowiska. W ten sposób na niektórych kempingach usypano plażę o szerokości 30-40 m (WĘŚLAWSKI i in. 2011).

Generalnie, jak podaje A. SZWICHTENBERG (2001), niemal w całym okresie powojennym obserwuje się w miejscowościach nadmorskich stałą ekspansję inwestorów na obszary najcenniejsze przyrodniczo, czyli wały wydymowe i nadmorski bór sosnowy. Tymczasem wyjątkowo delikatne struktury brzegowe na polskim wybrzeżu i zachodzące w ich obrębie procesy litodynamiczne, a także mało odporne na użytkowanie turystyczne siedliska sprawiają, że w wielu miejscowościach istnieje potrzeba odciążenia strefy brzegowej. Coraz częściej podnoszona jest konieczność deglomeracji nadmorskich ośrodków turystycznych.

4. PODSUMOWANIE

W wyniku wzrostu rozmiarów ruchu turystycznego wykształciły się na polskim wybrzeżu miejscowości o dość dobrze rozwiniętej funkcji turystycznej, przy czym większość z nich przybrała formę równoleżnikowych pasm usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej. Jest to zresztą układ osadniczy charakterystyczny dla większości miejscowości nadmorskich na świecie. Natomiast pewnym odróżnieniem, zwłaszcza w odniesieniu do długich liniarnych stref zabudowy turystycznej charakterystycznych dla niektórych fragmentów wybrzeża Morza Śródziemnego, cechą polskich miejscowości nadmorskich są dość duże strefy izolacyjne pomiędzy nimi. Jest to korzystne zarówno dla środowiska przyrodniczego, jak i warunków wypoczynku (SZWICHTENBERG 2001).

Na podstawie zróżnicowania morfologicznego w obrębie poszczególnych miejscowości nadmorskich

w Polsce, możemy natomiast wyróżnić dwie zasadnicze formy miejscowości. Pierwszą z nich są ośrodki o wyraźnie heterogenicznej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w których obiekty (obszary) o turystycznym wykorzystaniu sąsiadują z innymi obiektami (obszarami). Są to z reguły miejscowości o średnim poziomie rozwoju funkcji turystycznej, w których właściwie brak jest dużych obiektów turystycznych, w tym noclegowych, co oznacza, że w strukturze bazy noclegowej przeważają kwatery prywatne lub niewielkie pensjonaty, a układ przestrzenny miejscowości nie został przekształcony w wyniku rozwoju funkcji turystycznej. Drugą grupę, obecnie coraz liczniejszą, stanowią zaś ośrodki o heterogenicznej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w których mamy do czynienia z pewną punktową (np. Jastarnia) lub przestrzenną (np. Hallerowo we Władysławowo) izolacją funkcji turystycznej. Są to miejscowości o wyraźnie rozwiniętej funkcji turystycznej, w których rosnący popyt na usługi turystyczne wymusza zagospodarowywanie nowych obszarów, często cennych przyrodniczo i wrażliwych na antropopresję.

LITERATURA

- DZIEGIEĆ E., 1991, *Przemiany wsi rybackich pod wpływem rozwoju turystyki. Przykład Mierzei Wiślanej i Helskiej*, „Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Geographica”, 14, s. 107–120.
- DZIEGIEĆ E., 1995, *Urbanizacja turystyczna terenów wiejskich w Polsce*, „Turystyka”, 5, 1, s. 5–56.
- JAŻEWICZ I., 2006, *Ruch turystyczny i baza noclegowa nadmorskiej miejscowości Rowy*, [w:] T. Komornicki, Z. Podgórski (red.), *Idee i praktyczny uniwersalizm geografii. Geografia społeczno-ekonomiczna. Dydaktyka*, IGI PZ PAN, Warszawa, s. 91–96.
- KISTOWSKI M., KORWEL-LEJKOWSKA B., 2005, *Wpływ istniejącego i planowanego zagospodarowania przestrzennego Nadmorskiego Parku Krajobrazowego na środowisko przyrodnicze i krajobraz*, [w:] M. Dutkowski (red.), *Zagospodarowanie przestrzenne i rozwój obszarów nadmorskich w Polsce*, Oficyna in Plus, Szczecin, s. 107–111.
- KOWALCZYK A., DEREK M., 2010, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- KUREK W., 2007, *Historia turystyki*, [w:] W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 50–65.
- LIJEWSKI T., MIKUŁOWSKI B., WYRZYKOWSKI J., 2002, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa.
- LISZEWSKI S., 2002, *Przestrzeń turystyczna i osadnictwo turystyczne*, [w:] G. Golembki (red.), *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 77–109.
- ŁABUZ T.A., 2002, *Antropogeniczne zagrożenia dla rozwoju turystyki nadmorskiej na przykładzie wybrzeża województwa zachodniopomorskiego*, źródło internetowe, <http://bramaswiny.szc.pl/pdf/04.pdf> (19.07.2013).
- MIKA M., 2007, *Przemiany pod wpływem turystyki na obszarach recepcji turystycznej*, [w:] W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 406–482.
- RYDZ E., JAŻEWICZ I., 2009, *Development of seaside settlement in Baltic coastal zone on the example of Ustka community*, „Baltic Coastal Zone”, 13, s. 5–20.
- SZYMAŃSKA W., 2012, *Miasto Ustka jako uzdrowisko – rozwój przestrzenny i funkcjonalny*, [w:] E. Rydz (red.), *Ekonomiczne i organizacyjne aspekty funkcjonowania polskich uzdrowisk*, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk, s. 209–236.
- SZWICHTENBERG A., 2001, *Współczesne problemy funkcjonowania turystyki w polskiej nadmorskiej strefie turystycznej*, [w:] A. Szwichenberg (red.), *Turystyka – szansą rozwoju społeczno-gospodarczego regionu nadmorskiego*, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Katedra Turystyki Politechniki Koszalińskiej, Gdańsk–Hel, s. 97–112.
- WARSZYŃSKA J., JACKOWSKI A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa.
- WĘSŁAWSKI J.M., KOTWICKI L., GRZELAK K., PIWOWARCZYK J., SAGAN I., NOWICKA K., MARZEJON I., 2011, *Przemysł turystyczny i przyroda morska na Półwyspie Helskim. Wstępna ocena wpływu turystyki i przemysłu rekreacyjnego na wartości naturalne przybrzeżnego ekosystemu morskiego na przykładzie Półwyspu Helskiego*, WWF Polska.
- www.apartamentyjeanette.pl (17.12.2013).
- www.noclegi.pewniaki.pl (3.01.2014).
- www.riu.com/es/Paises/espana/fuerteventura/clubhotel-riu-oliva-beach-resort/index.jsp (25.03.2012).
- www.stat.gov.pl (3.01.2014).
- www.twojdomnadbaltykiem.pl (10.09.2013).
- www.zdrojowy.com.pl (3.01.2014).

